

veces consuelo y guía; pero en medio del dolor que nos embarga como á hombres, abrigamos, como cristianos, la esperanza de que un día, con el favor de Dios, nos hemos de unir en el Cielo los que aquí, en este valle de miserias, anduvimos juntos, participando mutuamente de alegrías y de tristezas. Pues llegó para él la hora del premio y los laureles, descanse en paz el respetable y bondadoso amigo del alma.

(R. I. P.)

VICENTE DE MONZÓN.

NEKAZARIAI

ARBOLAK

Zerbeit da arbola frututakoaren landatzea, eta bereziki, ongi landatzea. Bizkitartean ez dira oro artan. Bear zako arbolari jarriki, bear zazko orduan orduko artak eratchiki.

Landatu eta leen urtean zer duen arbola gazteak galdatzen laster errana da. Eman dakiola lurrean, zangoaren inguruan eta erroak doatzin bezain urrun, estalgi bat. Una zertako: erroak minbera ditu landare gazteak; ala otzak ala beroak laster atzemaiten dazko, eta, unkiz geroz, kalte andia egin dezeieke. Bear dira beraz aalaz ala bataren ala bertzearen el-menetik kanpo ezarri. Ortako duke alpu dugun estalgia; neguan otzetik begiratzeko, udan aldiz lurraren eze atchikitzeke.

Eman beraz estalgi ori landatu eta bereala, baldin ez badira iraganak otz andiak. Negutik lekora landatuek aski dukete, udan sartu eta, estalgi ori ukanik.

*
* * *

Zer ezar estalgizat? Zer nai: belarki, ote, iratze, zoi. Badira arriak emaiten deiezkitenak landareer erroen estalgi: arri chee, deusetako ez

direnetarik. Nolakoa ere baititeke estalgi ori, bear du izan aski lodi otz-beroen eztitzeko: zee erdi bat gutienetik.

Zoiz egiten bada estalgia, an berean uzteltzen delarik, ongailu ditek landarearentzat. Orobat iratzeak eta oteak badukete zerbeit indar, buru ortarik, naiz zoiak baino gutiago. Arriek gozo guti emanen dakote landareari berenetik; bainan ordainez utziko dute ederki erroetaratzat sartzerat uretan eman naiko deiezun ongailua.

Bertze alde estalgi orrek badu erran dugunaz kanpo bertze ondorio onik. Belarki lur jaleak begirutzen ditu arbolaren azpian jitetik, ez baitzako landareari gaitzituko; ari esker beretzat dukenaz geroz lurra-
ren gozo guzia. Eta lan ori arriek egiten dute bertze edo zoin estalgik bezain ongi edo ere obeki. Badazkitzat eltzaur eta gerezi ondo ederrak, arri meta batzuen azpian baitauzkate erroak ene oroitean. Bainan estalgi orren emaiteko arriak bear dira el-menean; eien urrundik ekartzen artzea baino obe liteke bertze estalgirik ezartzea.

Arbola landatu eta ondoko uda idoria eldu bada, baditeke zeren noizetik noizera urta-aldi bat edo bertze eman landare gazteari. Eta orduan bear zako guziz jarriki erroen gaineko estalgia.

Orra zer duten galdatzen arbola landatu berriek.

*
* *

Mintza giten orai zaarragoez. Emen bada zer erran, baita zer egin. Eta leen leenik egin bear liteken gauza da arbola eien garbitzea. Mintzo gira emen arbola frutudunez. Orok dakitena da arbolak gazte deno, legun eta argi badu azala, adin batetarik arat azal ura zizkatzen zakola, urratzen, eta emeki emeki, batean emendik bertzean andik erortzen. Obe luke eror balakio igitua duen guzia; ezen igituz geroztik ez da an deus onik ari. Uriak eta aizeak ekartzen dazkon zikinkeriak an daude kokaturik arte eietan. Goroldia lotzen da zikinkeria eien gainean, ez baitu geiago baizik ustel arazten arbolaren azala. Bertze alde azal erdi usteldu orrek kentzen dazko azpikoari atsa eta iguzkia; ala batetarik ala bertzetik ez baitu beinere soberakinik arbolak.

Bainan una orotarik gaištoena: azal igitu eta goroldi orien azpian daude gorderik neguan, gerochago arbolaren ostoa, edo lilia, edo frutua janen dute marmutchak edo eien arroltzeak.

*
* *

Orai liteke ordurik oberena arbola eien garbitzeko: garbitzeareakin eman baizindezeie atsa eta iguzkia; eta ken ala goroldia, ala marmutchacha, zer ere etsai baitu etsai bere larru zaarraren barnean. Es da deus errechagorik. Aski duzu ortako gisu-ur lodiško batez zure arbolaren bustitzea, ur ura ongi sar araziz azalaren zizkadura guzietan.

Bada gisu ura baino oberik edo azkarragorik. Zer ura deitzen da *sulfate de fer*: emazkitzu artarik iru kilo ogoita bortz pinta uretan, eta gero untaz ongi busti zure arbola, bertzearentzat erran dugun bezala. Gertatuko da ur oriek erreko baitituzte goroldiak, marmutchak eta eien arroltzeak. Ilabete baten buruan kanibeta bezala zorroztu ziri azkar batez karrakatuko duzu arbolaren azala, bertze bat idurituko baitute zure landareak. Mozkinean ezagutuko duzu edertu bezala ondu ere baduzula.

*
* *

Garbitzearekin kendu bear dazkotzu zure landareari adar idortuak, ek ez baitira an ondoaren gal arazteko baizik.

Eta oraino bizi diren gunetik motz adar oriek; zeren an arbolak berak estaliko baitu bere zauria. Bizkitartean obeko duzu adar eiar-tua ondo-ondotik ebakirik, baldin ez baduzu ikusten artarik utzi be-soak ekarriko duela adar berri bat azkarra eta ori landareak eska duen gunean.

Ez dugu zeren berriz erran emen ebakigia oriek oro legun bear di-rela gelditu, achal berriak aal bezain laster estal ditzan gatik. Lats utz balite ezeak eta beroak arrail litzazkete, achalak nekezago estal bailit-zazke orduan: eta unek estali eta ere idortzen ar bailiteke emeki eme-ki gune artarik arbola barnerat.

Badira, ola gaizki ebakiak izan direlakotz, kanpoz osoak iduri du-telarik, barnez idortuak eta irinduak diren arbolak.

Anbat zako beraz adarraren ongi ebakitzeari beti gogo eman bear.

*
* *

Adar idortu edo eiar-tuez kanpo badira bertze batzu ere ebaki bear zazkonak arbolari. Ikusten dituzue urte oroz adar lodietarik ala goiti ala beeiti, bainan beeiti baino ardurago goiti, jauzten direla aldaka eder eta gori batzu, argi-argia eta legun-leguna, an baitaude iguzkita-ra. Ek arbola jaleak dira eta ez bertzerik. Bear zazko beraz ek ere eba-ki arbolari; ezen bertze adarretarat eta frutuetarat bear ziteken gozoa

ek iresten dakote alferretan. Eta jale alferrik ez du laket arbolak; ez du etarik nausiak irabazirik.

Orobat arbolaren, barnea betetzen denean adarrez, nola ek elgarri itzal egiten baitute, argaldurik obe dira. Ezen alakoetan frutu guti bilduko duzu, ez baitute gauzaren emaiteko baitezpada bear lukeiena; iguzkia eta airea.

Zuaurek ikus dezakezun gauza da ori. Arbola baten bazterretarat dauden adarrek badukete frutua nun nai, gune guzietan; eta erdikoek aldiz ez buruan baizik, baldin ez badira anitz argal. Beraz etarik sobe-rakinak jaten ari dira mozkinik eman gabe: jale alfer beraz ek ere.

*
* *
*

Motz orobat, bereziki sagarretan, bazterretarat, eroak bezala, so-bera urrun doatzin adarrak orobat buruz beera lurrerat ari direnak. Urte oroz iker-aldi bat emenez, ein eta molde onean atchiki ditezke arbolak, begiarentzat ederrago direlarik mozkina ere nasaikiago ema-nen baitute. Untan ederra eta ona badoazke elgarrekin.

Bi gauzari bear duzu bereziki gogo eman. Landare ongi emaiteko, aire, argi eta bero nai duela; ostoetarik bizi baita arbola erroetarik be-zala, erran dugunaren arabera: Eta ostoak airetik ari dira lanean; bai-nan lan orren egiteko nai dituzte argia eta beroa. Itzal guti, aalaz ba-tere ez.

